CULTURĂ ŞI CIVILIZAŢIE
-CURS 1-

DEFINIREA TERMENILOR DE CULTURĂ ŞI CIVILIZAŢIE

Cultura este un fenomen social foarte complex, aproape imposibil de prins într-o definiţie *stricto sensu*. Asa se explică faptul ca toate incercarile de a defini cultura dupa schema logica clasica s-au dovedit, daca nu imposibile, cu siguranta unilaterale.

Conceptele de cultură şi civilizaţie sunt plurisemantice, diferiţi analişti ai fenomenului culturii folosesc în sensuri variate atât termenul de cultură, cât şi pe cel de civilizaţie. S-a stabilit astfel un inventar al sensurilor termenilor de cultură şi civilizaţie folosite în diferite lucrări şi s-au găsit **146** de sensuri diferite pentru aceşti termeni. Această situaţie poate conduce la o serie de confuzii.

În ciuda acestei multitudini de sensuri, cercetătorii fenomenelor culturale folosesc de obicei termenul de *cultură* pentru a desemna creaţiile sufleteşti, spirituale, sistemele de idei şi valori, iar termenul de *civilizaţie* pentru a desemna creaţiile materiale, mijloacele cu care omul îşi adaptează mediul înconjurător.

Astfel de exemplu, **Simion Mehedinţi în "Civilizaţie şi cultură" defineşte cultura drept suma tuturor creaţiilor sufleteşti, intelectuale, etice şi estetice, iar civilizaţia drept suma tuturor creaţiilor tehnice care ajută la adaptarea omului la mediul geografic.**

Anton Dumitriu în "Culturi eleate şi culturi heraclitice" defineşte termenul de cultură drept sistemul de idei sau valori care are în centrul lui omul sau chiar umanitatea, iar civilizaţia drept viaţa în cetate care vizează uneltele, convenţiile, etc. **Ovidiu Drimba** în "Istoria culturii şi civilizaţiei" delimitează cultura ca referindu-se la ansamblul atitudinilor, actelor şi operelor limitate la domeniul spiritului şi intelectului, iar civilizaţia la totalitatea mijloacelor cu ajutorul cărora omul se adaptează mediului fizic şi social.

De fapt, pluralitatea de sensuri pentru cei doi termeni ca şi confuziile care se nasc adesea în folosirea lor provin, în cea mai mare parte, din situaţia de intervertire a celor două concepte. De exemplu, germanii întrebuinţează pentru faptele de civilizaţie termenul de *kultur*, iar francezii preferă să indice faptele de cultură prin termenul de *civilisation.*

EVOLUŢIA TERMENILOR *CULTURĂ* ŞI *CIVILIZAŢIE*

Termenul de *civilizaţie* apare tipărit abia în anul 1766 la Amsterdam, iar termenul de *cultură* apare în aceeaşi perioadă (mijlocul secolului XVIII) în limba germană.

Termenul *cultură* provine din latinescul *cultura*, *culturae*.

În antichitate romanii foloseau acest termen cel mai adesea in înţelesul originar de *cultura agri*, de cultivare a pămantului, ca actiune de transformare a naturii (sens care, in multe limbi romanice, s-a perpetuat pana astazi).

Înţelesul celălalt al culturii (prezent la autorii Horaţiu şi Cicero), cel de *cultura animi*, adică de educatie a spiritului, provenine din mediile intelectuale ale

Romei antice. Ca si în procesul agricol unde tarâna, bogata în posibilitati, trebuie sa fie lucrata pentru a rodi, tot astfel cultura spiritului presupune ideea mai generala a unei formari, pregatiri, educatii, de care toate fiintele umane, indiferent de grupurile de care apartin, ar trebui sa beneficieze. Mintea, ca şi pǎntul, este bogată în posibilităţi, dar nu rodeşte singură, are nevoie de influenţa pe care o exercită asupră-i educaţia întru cultură.

Aceasta conceptie presupune ideea unui patrimoniu cultural, compus din bunuri si valori universale transmise de la o generatie la alta. Educatia devine tot mai mult intentionata si programata si are functia de a face posibil accesul la acest patrimoniu cultural.

Termenul *civilizatie*, afirmă Al. Tanase (în lucrarea sa *"Introducere in filozofia culturii")*, **a aparut pe la 1766 si a fost introdus in circulatie de Voltaire si enciclopedistii francezi, pentru a desemna "vremurile noi" in raport cu "epocile intunecate" anterioare (feudalismul).**

Etimologic, termenul *"civilizatie"* deriva din latina clasica unde adjectivul *civilis* (si substantivul *civilitas)* **desemneaza calitatile generale ale cetateanului** (*civis*) **in relatiile cu ceilalti cetateni, anume politetea şi amabilitatea.** Şi această conotaţie mai este prezentă astăzi în expresia „comportament civilizat". *La greci si romani conditia de cetatean era sinonima cu comportamentul civilizat. Propriul lor stadiu de organizare sociala il considerau modelul perfect si suprem al umanitatii. Tot ceea ce era in afara lumii lor era identificat cu "barbaria", stadiu inferior in raport cu lumea lor civilizata.*

RAPORTUL DINTRE CULTURĂ ŞI CIVILIZAŢIE

Conceptele de cultură şi civilizaţie nu trebuie gândite dual, despărţite, ci temeiul lor trebuie căutat în unitatea lor, deoarece fiecare termen îşi are sensul în celălalt. *Cultura este nesemnificativă dacă nu se regăseşte în calitatea relaţiilor din societate, adică în civilizaţie, iar civilizaţia este lipsită de importanţă dacă nu potenţează cultura. Deci cele două concepte se supun, în procesul lor de definire, principiului incompletitudinii (în sensul că niciunul nu-şi ajunge sieşi, fiecare face trimitere la celălalt pentru a se defini).* **Intre cultura si civilizatie**, spun unii autori, **nu poate fi un raport de** fatala succesiune sau **evolutie paralela absoluta, nici de subordonare sau incluziune, ci, mai degraba, o relatie de interactiune**: doar mintea noastra le separa, in plan real constituind fenomene ingemanate.

Pentru Tudor Vianu, civilizatia nu este decat o "cultura definita prin sfera ei", o cultura partiala, axata pe valoarea tehnico-economica. "O tara in care admiram civilizatia, spune Vianu, este una care a produs numeroase bunuri tehnice si economice; niste fiinte pe care le pretuim pentru civilizatia lor sunt unele care stiu sa foloseasca viata intr-o cat mai buna intuitie tehnica si economica". Civilizatia nu se opune culturii, spune Vianu, si din acest punct de vedere el se departeaza de o serie de ganditori (Spengler, Berdeaev, etc.), ea este numai unul dintre aspectele culturii.

EUROPA ŞI SPECIFICUL EUROPEAN

Prima intrebare care trebuie sa ne-o adresam atunci cand ne referim la cultura şi civilizaţia Europei trebuie sa clarifice insuşi obiectul discursului nostru. Aşadar, ce este Europa?

- **Un punct de plecare în lămurirea termenului îl poate constitui <u>mitologia</u>. Potrivit legendei greceşti, Europa a fost fiica regelui Feniciei, a cărei frumuseţe a suscitat iubirea lui Zeus. Deghizat în taur, acesta a răpit-o şi a dus-o în Creta, unde Europa i-a dăruit trei fii, ce aveau să devină regi sau prinţi. *(Minos al Cretei, Radamantus al insulelor Ciclade şi Sarpedon al Luciei).*** *Mai târziu, ea s-a căsătorit cu regele Asterion al Cretei, care i-a adoptat copiii. Poporul a venerat-o sub numele de Hellotis, iar festivalul numit Hellotia s-a organizat până târziu pentru celebrarea ei. Din această legendă şi-au luat motive decoratorii antici, dar şi pictorii renascentişti sau de mai târziu.Răpirea Europei de către Zeus deghizat în taur a fost un motiv pentru Dürer, Tizian şi Tiepolo.*
- **altă conotaţie a Europei provine din <u>astronomie</u>. Sub acest nume este vorba de al patrulea satelit, ca mărime, al planetei Jupiter, descoperit de Galilei** şi botezat astfel de un astronom german.

- **Conotaţia care ne interesează mai mult este însă cea <u>geografică</u>. Europa este continentul penultim în ordinea mărimii (după el urmează Australia), ocupând 10,4 milioane kilometri pătraţi. Ca populaţie este al doilea continent în lume, după** Asia**, cu aproximativ 700.000.000 de locuitori, sau 11% din populaţia lumii. *Se întinde de la Oceanul Arctic la Marea Mediterană (pe axa nord- sud) şi de la Munţii Urali la Oceanul Atlantic (pe axa est-vest).*** *Europa preia o cincime din suprafaţa terestră a Pământului. În această suprafaţă sunt incluse şi insulele şi arhipelagurile ce-i aparţin: Novaia Zemlia, Islanda, Insulele Britanice, Corsica, Sardinia, Sicilia, Creta, Malta, Cipru. Printre trăsăturile cele mai proeminente ale acestei suprafeţe sunt de amintit, înaintea celorlalte, caracterul jos al reliefului, mărimea mijlocie a înălţimilor, buna distribuţie a apei în sânul ei, varietatea climaterică generată de continua interferenţă a curenţilor polari cu curenţii tropicali, complexitatea remarcabilă a vegetaţiei.*

Unificarea Europeană a luat startul în Europa Occidentală şi a dus la înfăptuirea micii Europe adică a Europei apusene. Marea Europă cuprinde, în plus, (istoric şi geografic), şi Europa Centrală şi Răsăriteană. Se pune astfel întrebarea, justificată, până unde se întinde de fapt Europa, deoarece din puct de vedere geografic, (şi nu istoric) ea are ca frontieră estică lanţul munţilor Urali. În acest sens, există puncte de vedere divergente.

- **În ceea ce priveşte <u>semnificaţia politică</u>, s-a pus întrebarea, mai ales înainte de căderea comunismului, până unde se întinde Europa politică. La această întrebare au fost formulate două răspunsuri divergente:**

1) Astfel, <u>Richard von Weizsäcker</u> afirma: "fireşte, sunt de părere că Europa se sfârşeşte la Zidul Berlinului" exprimând o concepţie asupra Europei care a rămas dominantă până în 1989. Zidul de la Berlin era astfel semnul frontierei severe ce desparte Europa în organizări sociale cu valori opuse, susţinute de blocuri militare rivale *(vest, ţările NATO, est, ţările Tratatului de la Varşovia) înarmate cu cele mai*

sofisticate tehnici nucleare şi electronice. De o parte a Zidului, partea occidentală, liberală, a construit edificiul Comunităţii Europene, care s-a transformat, în 1993, în Uniunea Europeană, *după un proces complex de reciprocă acomodare a indicatorilor economici, a legislaţiilor, a politicilor de apărare, externe şi, treptat, a altor politici*. De cealaltă parte a Zidului de la Berlin era însă o Europă socialistă, controlată de Uniunea Sovietică, cu o dezvoltare ştiinţifico-tehnică şi social-instituţională retardată şi cu tradiţii politice asincrone. *Retardul modernizării în Răsărit, noul tribut plătit de ţările din Europa Răsăriteană pretenţiilor Uniunii Sovietice de a avea o centură de siguranţă, fragilitatea tradiţiilor democratice în unele din ele şi, mai presus, realitatea efectelor sistemului lor politic de după război au determinat, la rândul lor, rezerve în ceea ce priveşte oportunitatea părăsirii concepţiei micii Europe.*

2) **De cealaltă parte, Heinrich Böll, care a apărat teza după care Europa nu se reduce la Europa Occidentală.** *"Mă tem, scria el, că Europa este definită mereu drept Europa Occidentală, adică trasând graniţele pe Elba, ceea ce, fireşte, ar fi o nebunie dacă cuvântul şi conceptul Europa sunt luate în serios, inclusiv din punctul de vedere istoric şi al istoriei culturii. Uniunea Sovietică, vechea Rusie aparţin Europei; Polonia, Cehoslovacia, toate statele din Balcani aparţin Europei".* **Autorul crede că nici o formă de relief nu desparte Europa Occidentală de restul Europei,** afirmând că este imposibil să separăm evenimentele hotărâtoare ale istoriei Europei Occidentale de mersul istoriei în centrul şi răsăritul continentului. **O Europă redusă la mica Europă nu poate fi sigură în faţa primejdiei, perceptibile, a unei noi migraţii a popoarelor, dinspre Răsăritul rămas în relativă sărăcie, spre Occidentul atrăgător. Numai o Europă ce cuprinde Occidentul şi Răsăritul continentului poate fi stabilă şi sigură.**

Vedem aşadar că întinderea UE spre est a determinat participarea statelor foste comuniste la viaţa politică a Europei şi includerea lor pe harta politică a Europei. Cu toate acestea, mai există suficiente critici la adresa lor, fie privind privind mentalităţile, metehnele care amintesc de vechiul regim, fie nivelul lor mai scăzut de dezvoltare economică sau privind imigraţia cu toate consecinţele ei infracţionale.

CRITERII DE APARTENENŢĂ LA EUROPA

O abordare sistematică a specificului cultural european şi a ceea ce înseamnă Europa o regasim tot la Andrei Marga propune următorii 5 factori drept criterii pe care ţările aparţinând culturii europene le îndeplinesc *care situează analiza sa in câmpul teoriei sistemelor care concepe societatea ca un sistem compus din subsisteme cu finalitate diferită. El are în vedere subsistemele*:

- **ştiinţa şi tehnica de producţie**, ce potenţează rezultatele cheltuirii de energie umană;
- **economia**, ce produce bunurile care acoperă nevoile populaţiei;

- **administraţia şi dreptul** ce asigură organizări eficace ale activităţilor într-o comunitate;

- **politica***, ce procură legitimitatea opţiunilor fundamentale;*

- **cultura spirituală**, ce generează motivaţiile indispensabile funcţionării instituţiilor.

Pe terenul acestor subsisteme putem specifica cultura europeană. Un sistem ale cărui subsisteme ating aceste performanţe este, evident, de preferat unuia ale cărui subsisteme le ating mai puţin sau eşuează în atingerea lor.

1) Cultura europeană conţine un model al **ştiinţei şi tehnicii** identificat prin următoarele trăsături:
    - **cunoaşterea bazată pe experienţă şi orientată spre identificarea cauzelor eficiente ale lucrurilor**

    - **stabilirea de corelaţii cu caracter de lege între cauze şi efecte**

    - **cunoaşterea matematizată a naturii**

    - **cunoaşterea călăuzită de interesul luării sub control şi modificării lucrului cunoscut.** Pentru Aristotel, ştiinţa este cunoaşterea „cauzelor finale“ ale lucrurilor*, care le explică indicând destinaţia lor într-un scenariu cuprinzător al lumii.* Dar cultura europeană a generat şi un alt concept al ştiinţei, aşa-numita ştiinţă modernă a naturii, care capătă profil metodologic prin Kepler, Galilei şi Newton. *Cultura europeană a produs pentru prima oară o ştiinţă ca şi cunoaştere factuală orientată spre reprezentarea cauzelor eficiente, cu caracter de lege, exprimabile matematic, şi pusă în serviciul rezolvării de probleme tehnice, al controlării şi metamorfozării lucrurilor.*

2) **Comportamentul economic** consacrat de cultura europeană este:

- un comportament caracterizat de **raţionalitate economică**,
- adică format astfel încât să permită un **calcul**,

- iar rezultatul să fie **un plus** al rezultatelor în raport cu ceea ce este investit.

- Nu poţi aparţine acestei culturi dacă **principiul randamentului** şi **valoarea rentabilităţii** sunt ignorate sau subestimate. Acest comportament poartă denumirea de “**capitalism**”. În fapt, el se confundă cu comportamentul economic raţional al întreprinzătorului, aşa cum el a fost iniţiat în cultura europeană.

3) Cultura europeană conţine o **cultură a administrării** eficiente sprijinită pe o **cultură a dreptului** caracterizată de <u>personalism</u>, <u>legalism</u> şi <u>formalism</u>.

- În sânul ei individul este subiect, referinţă şi scop al dreptului;
- Sunt promovate **suveranitatea** şi **generalitatea** legii.

- Este recunoscută **demnitatea persoanei umane**, statutul său în comunitatea din care face parte

- Este recunoscut individul ca cetăţean şi dreptul său la viaţă, libertate şi proprietate (adica aşa-numitele "drepturi naturale")

4) În ce priveşte **politica**, în cultura europeană s-a distins prin :

- Recunoaşterea valorilor **democraţiei**, **reprezentativităţii**, **pluralismului politic** (pluripartidism), **separării puterilor în stat**, ca valori politice cardinale.
- promovarea **dezbaterii publice asupra problemelor de interes general**.

- dezbaterea şi promovarea intereselor se face pe baza **argumentelor**. In lupta opiniilor legate de interese divergente trebuie să prevaleze **argumentele mai bune**.

- **politica** este cadrul ce mijloceşte **soluţiile** la probleme generale.

5)În ceea ce priveşte **sfera culturii spirituale,** cultura europeană a pus în joc următoarele concepte:

- conceptul **adevărului** ca valoare fundamentală, înţeles ca o corespondenţă, verificabilă în experienţă, dintre propoziţii şi stările de fapt;
- conceptul **cunoaşterii** orientate spre rezolvarea de probleme de viaţă ale oamenilor

- conceptul **raţionalităţii** ce constă în calcul şi se stabileşte prin rezultate;

- conceptul sferei publice, ca mediu al stabilirii voinţei politice;

- **conceptul persoanei umane**, ca individualitate **chemată să-şi construiască un sens superior** simplei vieţuiri**.**

Cultură şi Civilizaţie

Curs 2

ISTORICUL CONSTRUCŢIEI EUROPENE

Primul pas în constituirea a ceea ce azi numim Uniunea Europeană îl reprezintă propunerea pentru constituirea unei Comunităţi Europene a Cărbunelui şi Oţelului (**CECO**). Această propunere a fost redactată de diplomatul **Jean Monnet** şi făcută publică de către ministrul francez de externe **Robert Schuman** la data de **9 mai 1950.** Ziua de 9 mai constituie astăzi ziua Europei. Această iniţiativă, cunoscută sub denumirea de **Declaraţia Schumann** încerca să rezolve evitarea conflictelor în spaţiul european după experienţa celui de-al doilea război mondial. Metoda cea mai potrivită pentru acest lucru era o reglementare care să oprească Germania de la exploatarea regiunilor industriale ale cărbunelui şi oţelului, principalele resurse atunci pentru fabricarea armamentului, fără a menţine un sistem de controale unilaterale şi discriminatorii. Ea ar fi trebuit să pună zăcămintele regiunilor din Renania-Westfalia şi Lorena sub o administrare comună, supranaţională. Proiectul a fost primit favorabil de oamenii politici ai vremii, mai ales de cei germani (Konrad Adenauer), italieni, de cei din Benelux şi SUA.

Robert Schuman, în deschiderea proiectului, afirma că "orice război între Franţa şi Germania va deveni astfel nu numai de neconceput, ci şi imposibil din punct de vedere material". Deşi amintirea celui de-al 2-lea război mondial devine tot mai îndepărtată o dată cu trecerea timpului, **argumentul păcii şi securităţii**, care fusese fundamental la înfiinţarea comunităţii, continuă să aibă o influenţă puternică asupra guvernelor din statele membre.

Cu toate că **pacea durabilă** a fost un motiv politic fundamental pt formarea noii comunităţi, aceasta nu ar fi avut succes fără o performanţă adecvată în **câmpul economic**.

<u>TRATATUL DE LA PARIS</u>

Pe baza proiectului Monnet-Schuman s-a realizat o conferinţă interguvernamentală care să pună în practică administrarea la nivel supranaţional a industriei europene a cărbunelui şi petrolului.Doar şase state s-au arătat interesate, **Franţa, R.F. Germania, Belgia, Olanda, Italia şi Luxemburg.**

Se adeverea astfel afirmaţia lui Schumann, că: "Europa nu va fi constituită dintr-o dată sau în conformitate cu un singur plan general. Ea va fi construită prin realizări concrete care vor crea mai întâi o solidaritate *de facto*". Aşa s-a şi petrecut, instituţiile europene s-au constituit pas cu pas, dobândind treptat încrederea necesară.

Astfel, a fost semnat la Paris, la 18 aprilie **1951, Tratatul de instituire a Comunităţii Europene a Cărbunelui şi Oţelului (TCECO)**, acesta intrând în vigoare la 23 iulie **1952** după ce a fost ratificat de fiecare semnatar. Erau prevăzute 4 instituţii:

- Înalta Autoritate (principalul organism, supranaţional, cu puteri executive, devenită mai târziu, Comisia Europeană),
- Consiliul de Miniştri (reprezintă interesele guvernelor prin miniştri de resort),
- Adunarea Comună (adunare parlamentară ce supraveghează activitatea Înaltei Autorităţi care va deveni Adunarea Parlamentară Comună în 1958 şi Parlamentul European în 1962)
- Curtea de Justiţie a CECO

La 27 mai 1952, statele CECO au semnat un tratat pt infiintarea unei **Comunităţi Europene de Apărare (CEA)** care ar fi facilitat reînarmarea Germaniei sub control internaţional şi constituirea unei armate federale cu contingente din ţările participante. Surprinzător, Franţa a respins în 1954 ratificarea tratatului, votând pentru amânarea sa. Din acest motiv, controlul reînarmării R.F. Gemania a fost reglementat în cadrul NATO şi a Uniunii Europei Occidentale (o organizaţie de apărare înfiinţată în 1954 pentru a compensa neratificarea CEA). Astfel, ideea unei competenţe în domeniul apărării a rămas o fundătură.

TRATATELE DE LA ROMA

Pentru a relansa integrarea, statele Benelux au propus în cadrul conferinţei de la Messina (1955) fuzionarea economiilor naţionale într-o unică piaţă internă europeană. Un an mai târziu a fost publicat raportul referitor la posibilitatea constituirii unei **Comunităţi Economice Europene (CEE)** şi a unei **Comunităţi Europene a Energiei Atomice (CEEA sau Euratom)**. Conform acestui raport, tarifele vamale şi barierele cantitative între statele membre ar fi trebuit eliminate. Ideea era aceea de a înfiinţa o uniune vamală care să pună bazele liberului schimb intern şi a preţurilor comune pentru piaţa externă, apoi politici pentru sectoare particulare, în special agricultura, şi alte modalităţi generale de cooperare

Pe baza raportului au fost redactate două tratate pentru instituirea celor două Comunităţi, TCEE şi TCEA care prevedeau, pentru fiecare comunitate, instituţii similare sau comune CECO. Consiliile de miniştri erau prevăzute cu prerogative sporite faţă de Comisiile noilor entităţi, ceea ce reflacta diminuarea entuziasmului iniţial pentru instituţii supranaţionale. Executivul devine astfel ceva mai slab şi va fi numit Comisie în loc de Înalta Autoritate. Tratatele au fost semnate la Roma în 25 martie 1957 şi au intrat în vigoare după ratificarea lor de către cele 6 state, la 1 ianuarie 1958.

Comunitatea s-a bucurat de un succes economic notabil în anii 60', cu o creştere medie de 5 procente pe an, de două ori mai rapidă decât în Marea Britanie sau în SUA.

TRATATUL DE LA BRUXELLES SAU **TRATATUL DE FUZIUNE**

Semnat la 8 aprilie 1965 şi intrat în vigoare la 1 ianuarie 1967, acesta a avut rolul de a unifica Comisiile şi Consiliile celor 3 comunităţi europene şi a înfiinţa structuri unice. Abia de acum putem vorbi de o singură Comisie Europeană (cu rol executiv) şi un singur Consiliu de Miniştri (organ de decizie) deşi cele trei comunităţi rămân entităţi internaţionale independente, cea mai mare fiind Comunitatea Economică Europeană. Până în 1992, denumirea informală a acestei structuri comune era cea de Comunitatea Europeană.

EXTINDEREA COMUNITĂŢII EUROPENE

După modelul CEE, **Marea Britanie**, stat nemembru al Comunităţii, a iniţiat un acord economic la care să participe ţări europene occidentale care nu făceau parte din această comunitate economică: Austria, Danemarca, Elveţia, Norvegia, Portugalia şi Suedia. Astfel, în 1960 a fost înfiinţată Asociaţia Europeană a Liberului Schimb (AELS) cu scop de a proteja membrii săi de concurenţa economică. Această organizare nu a putut însă să satisfacă aşteptările economice ale membrilor săi, astfel încât Marea Britanie a decis să depună o cerere oficială de aderare la cele trei Comunităţi în 1961. Franţa lui De Gaulle a respins această cerere din motive ecomomice, deoarece ar fi pierdut avantajele mari obţinute prin crearea Politicii Agricole Comune (PAC) în cadrul CEE. Abia în 1969, odată cu preluarea conducerii Franţei de către Georges Pompidou, Franţa şi-a schimbat poziţia, acceptând extinderea comunitară prin includerea statelor AELS care-şi depuseseră cererile de aderare în 1967. Condiţiile ei au fost: finaţarea Politicii Agricole Comune, uniunea monetară şi coordonarea politicilor externe.

Charles de Gaulle, devenit preşedinte al Franţei în 1958, nu agrea deloc aspiraţiile federale ale Comunităţii şi s-a folosit de aceasta pentru a întări puterea Franţei şi aspiraţiile acesteia de lider al Europei. Un exemplu a fost trecerea pe linie moartă a tratatului Euroatom, un altul folosirea dreptului de veto pentru a stopa în 1963 primele negocieri în vederea includerii Marii Britanii, Danemarcei, Irlandei şi Norvegiei.

Uniunea vamală a fost realizată în 1968, mai devreme decât cerea tratatul, având un impact foarte mare, inclusiv pe plan extern prin instrumentul comun al tarifului extern. Comunitatea începe să reprezinte, în domeniul comerţului, o forţă comparabilă cu SUA

Atfel, istoria extinderilor Comunităţii Europene a fost următoarea:

- La 1 ianuarie **1973**, **Marea Britanie, Danemarca şi Irlanda** au devenit membre ale Comunităţilor. Norvegia, care-şi depusese cererea de aderare o dată cu celelalte state nu a devenit membră ca urmare a votului negativ a poporului norvegian exprimat în referendumul din 1972.
- În 1981 **Grecia** a devenit membră

- În 1986 **Spania şi Portugalia.** Grecia, Spania şi Portugalia fuseseră conduse de regimuri autoritare şi priveau Comunitatea ca un suport pentru democraţiile lor şi pentru modernizarea econmică, iar Comunitatea voia ca ele să fie viabile şi să sprijine proiectele sale, precum cel al pieţei unice.
- În 1990 **Germania de est** a devenit membră prin unificarea cu R.F. Germană, proces catalogat drept o extindere teritorială decât una constituţională.
- În 1995 aderă **Austria, Finlanda şi Suedia.** În 1995, referendumul norvegian respinge din nou aderarea ţării la UE, negociată de guvernul norvegian. A aplicat pentru aderare şi guvernul elveţian, dar şi-a retras cererea după eşecul referendumului ce viza participarea la Zona Economică Europeană.
- În 2004 devin membre **Cehia, Cipru, Estonia, Letonia, Lituania, Malta, Polonia, Slovacia, Slovenia şi Ungara**
- La 1 ianuarie 2007 au devenit membre **România şi Bulgaria**.
- La 1 iulie 2013 a devenit tara membra **Croatia**

De asemenea, în 2005, **Turcia** şi **Croaţia** au demarat negocierile de aderare, iar **Republicii Macedonia** i-a fost recunoscut statutul de stat candidat. Candidatura Turciei era recunoscută şi ea, dar problemele sale economice şi politice au întârziat negocierile. În iunie 2000, Consiliul European de la Feira a făcut public faptul că, în viziunea UE, toate statele sunt potenţiali candidaţi la statutul de membru UE.

Cele trei comunităţi şi-au extins domeniile de activitate şi au dobândit autonomie financiară. Din 1979 **Parlamentul European** începe să fie ales prin **vot direct**, iar în 1977 a fost înfiinţată **Curtea de Conturi**.

Pe plan extern, CEE a devenit încă din anii ’60 un actor internaţional important prin participarea la negocierile ecomomice din cadrul GATT (Acordul General pentru Tarife şi Comerţ), elaborarea unor politici de dezvoltare destinate statelor sărace, etc.

ACTUL UNIC EUROPEAN

În 1984, la iniţiativa parlamentarului european cu viziuni federaliste, Altiero Spinelli, Parlamentul European propune proiect de tratat pentru **fondarea Uniunii Europene**. Spinelli vedea proiectul unei constituţii ca drumul regal către federalizare. A fost înaintat un proiect denumit **Actul Unic European** (AUE), care lansat proiectul pieţei unice, a extins competenţele comunitare şi a pus bazele uniunii economice şi monetare. El oferea Comunităţii competenţe în materie de mediu, cercetare şi dezvoltare tehnologică, politici sociale privind forţa de muncă.

Proiectul de tratat a fost gândit pentru a reforma instituţiile Comunităţii astfel încât să le confere un **caracter federal**, pentru a-i extinde puterea în vederea includerii majorităţii instituţiilor într-o federaţie, cu excepţia apărării. Actul unic prevedea votul majoritar calificat în anumite domenii şi **întărea Parlamentul European.**

Prin acest document sunt create **fondurile structurale** (o modalitate de reducere a diferenţelor economice şi regionale între statele membre) se instituie ideea de politică de coeziune. Actul a fost semnat la Luxemburg şi Haga în **1986**, intrând în vigoare în **1987**.

TRATATUL DE LA MAASTRICHT

La sfârşitul anilor ’80 a fost înfiinţat un grup de experţi în economie şi finanţe condus de preşedintele Comisiei, Jacques Delors, care a elaborat un proiect de instituire a **Uniunii Economice şi Monetare**. El prevedea o strategie pe termen mediu de creare a unei **monede unice** şi înfiinţarea unei **Bănci Centrale Europene** care să facă politica monetară a statelor participante.

Prim-ministrul Marii Britanii, Margaret Thatcher nu era singura care se opunea monedei unice, majoritatea nemţilor, mândrii de marca lor germană, cea mai puternică monedă a comunităţii, nu părea deloc entuziasmată de idee. Dar acesta era obiectivul major al Franţei, iar Helmut Kohl, federalist de cursă lungă, a fost convins în cele din urmă că acesta ar fi un pas important spre federalizarea Europei. Evenimentele din 1989 au constituit un şoc puternic căci deschideau nu doar posibilitatea lărgirii către est, dar şi unificarea Germaniei.

Dar Kohl avea nevoie de sprijinul lui Francois Mitterrand, pentru că Franţa avea posibilitatea sa folosească dreptul de veto împotriva unificării Germaniei, dar şi pentru a se asigura că unificarea nu va submina Comunitatea Europeană şi parteneriatul franco-german.

De partea cealaltă, Mitterand privea moneda unică drept modul prin care Germania va deveni ancorată definitiv în sistemul comunitar, condiţionând astfel unificarea Germaniei de acceptarea ei. Rezultatul a fost Tratatul de la Maastricht care stipula nu doar intrarea în uz a **monedei unice** şi înfiinţarea **Băncii Centra-Europene**, dar şi o serie de reforme instituţionale (puteri în aria educaţiei, tineretului, culturii, sănătăţii, întărirea instituţiilor comunitare: extinderea votului majoritar calificat în Consiliu, Parlamentul poate accepta sau respinge desemnarea fiecărei noi Comisii).

Toate aceste schimbări şi propuneri majore presupuneau modificarea tratatelor fondatoare (cele de la Paris, Roma, Bruxelles) şi astfel au avut loc două conferinţe care care au condus la instituirea unei Uniuni Europene. La 7 februarie **1992** şefii de stat şi de guvern au semnat la Maastricht **Tratatul de instituire a Uniunii Europene** şi Tratatul de instituire a Comunităţii Europene (o variantă consolidată a Comunităţii Economice Europene). Tratatul de la Maastricht a intrat în vigoare la 1 noiembrie **1993** şi prevedea înfiinţarea Uniunii Europene, o entitate internaţională fără personalitate juridică ce dispune de trei domenii de acţiune, denumiţi piloni:

1. **pilonul comunitar**, în care instituţiile supranaţionale ale Comunităţilor sunt actori principali
2. **pilonul politicii externe şi de securitate comune**, în care cooperarea interguvernamentală e cea principală
3. **pilonul cooperării în materie de justiţie şi afaceri interne**, de asemenea cooperare interguvernamentală. În timp, multe din competenţele acestui pilon au fost preluate de primul, cel comunitar (de exemplu, regimul vizelor, problema azilului, a imigraţiei legale, cooperarea juridică; anterior ele erau considerate ca aparţinând exclusiv regelementărilor interguvernamentale). În urma acestor preluări de competenţe, pilonul a fost redenumit **pilonul de cooperare poliţienească şi judiciară în materie penală**

TRATATUL DE LA AMSTERDAM

La doar câţiva ani de la adoptare, Tratatul de la Maastricht necesita unele **modificări** datorate **extinderilor din 1995 şi a celor ce urmau să includă fostele state comuniste din est.** Toate acestea s-au realizat prin intermediul unui tratat semnat în **1997** la Amsterdam si intrat în vigoare în anul **1999**. Acesta stabilea repartizarea voturilor în Consiliu, structura Comisiei şi prevedea posibilitatea ca un număr restrâns de state membre să instaureze o cooperare sporită între ele (deşi doar în anumite condiţii precise).

A fost adoptat un nou capitol privind forţa de muncă reflectând îngrijorările stârnite de posibilitatea creşterii ratei şomajului.

Parlamentul European a avut cel mai mult de câştigat pentru că **a dobândit puterea de codecizie (împreună cu Comisia) asupra unei mari părţi din propunerile legislative.** De acum are dreptul de a aproba nu doar Comisa Europeană ca întreg (executivul European), ci şi, înainte de asta, preşedintele ei. Tratatul acorda, în acelaşi timp, preşedintelui Comisiei mai multă putere asupra celorlalţi comisari.

TRATATUL DE LA NISA

Numeroasele probleme rămase nerezolvate au necesitat (iniţierea unei noi Conferinţe Interguvernamentale în 2000) semnarea, în **2001** la Nisa, a unui nou tratat de revizuire, intrat în vigoare la 1 februarie **2003**. Printre noutăţile semnificative ale acestui tratat enumerăm: introducerea **posibilităţii sancţionării unui stat membru** (pentru a amenda situaţii precum ascensiunea la putere in 2000 a liderului ultranaţionalist Jorg Haider), **desfiinţarea CECO**, devenită vetustă, şi iniţierea dezbaterilor pentru elaborarea unui **proiect de Constituţie Europeană** care să simplifice complexul sistem politic şi legislativ, aducând mai aproape de UE cetăţenii statelor membre.

TRATATUL DE LA LISABONA

Cunoscut în faza de proiect sub numele de **Tratatul de Reformă** este un tratat destinat să înlocuiască tratatul constituţional european. Numele oficial este Tratatul de la Lisabona de modificare a Tratatului privind Uniunea Europeană şi a tratatului de instituire a Comunităţii Europene.

Textul tratatului s-a finalizat în urma unui summit neoficial la Lisabona pe 19 octombrie 2007, iar tratatul a fost semnat pe 13 decembrie de către reprezentanţii celor 27 de state membre ale UE. Intrarea în vigoare a Tratatului era programată pentru 1 ianuarie 2009, după ratificarea de către toate statele membre, lucru care însă nu s-a petrecut.

În primul rând să facă din Uniunea Europeană o voce mult mai puternică pe plan mondial. Cu 27 de membri, blocul comunitar se vede nevoit să-şi reformeze instituţiile.

Documentul **dă o putere sporită parlamentelor naţionale** astfel încât deciziile Uniunii să aiba legitimitate pe plan intern. La rândul său, **Parlamentul European e plasat pe o poziţie de egalitate în raport cu Comisia Europeana respectiv Consiliul European**. Legislativul European va avea un cuvânt important de spus pe teme ca **legislaţie**, **bugetul Uniunii** şi **acordurile internaţionale**.

În ceea ce priveşte politica externă, aceasta va avea de câştigat în urma tratatului. Numirea unui Înalt **Reprezentant al Uniunii pentru afaceri externe şi politica de securitate**, care va fi şi unul din vicepreşedinţii Comisiei, va creşte coerenţa şi vizibilitatea acţiunii externe a UE.

Tratatul de la Lisabona mai **creează şi funcţia de preşedinte al Consiliului European, cu un mandat de doi ani şi jumătate.**

Tratul de la Lisabona **va da dreptul unui stat membru sa se retraga din Uniune.**

Curs “Cultură și Civilizație”

INSTITUŢIILE UNIUNII EUROPENE

Uniunea Europeană are în prezent **unul dintre cele mai complexe sisteme instituţionale din lume**, rivalizând, poate, doar cu sistemul creat de **Organizaţia Naţiunilor Unite**.

Instituţiile sale au rolul de a integra interesele politice ale statelor membre, de a crea şi gestiona activităţi rezervate de obicei statelor, **de a emite acte cu caracter obligatoriu.** Actele comunitare **pot prevala în faţa legislaţiei naţionale**

Principalele instituţii ale Uniunii sunt:

1. CONSILIUL EUROPEAN
2. CONSILIUL UNIUNII EUROPENE
3. COMISIA EUROPEANĂ
4. PARLAMENTUL EUROPEAN

CONSILIUL EUROPEAN

Această instituţie reprezintă **principalul instrument** de formulare a **principiilor**, **direcţiilor** şi **strategiilor** de integrare a Uniunii. Ea este **forul decizional ultim** în care sunt negociate modificări ale tratatelor şi sunt semnate şi ratificate solemn acte importante (tratate şi declaraţii, ca de ex. cele privind crearea UE, extinderea UE, crearea Uniunii Economice şi Monetare, modificarea tratatelor fundamentale, etc

Fiecare Consiliu e format din **şefii de stat sau de guvern**, **preşedintele Comisiei Europene**, **Secretarul General al Consiliului Uniunii Europene**, asistaţi de **miniştrii de externe** .Uneori, îndeosbi când sunt decise chestiuni economice, participă **miniştrii de finanţe** ale statelor membre.

Dezbaterile au loc de **două până la patru ori pe an** şi de câte ori există **situaţii excepţionale**. Există întâlniri informale, au loc pt a permite schimbul confidenţial de idei în vederea demarări unor procese complexe (reviziri de tratate, direcţii politice importante). În afara acestora, mai există **întâlniri tematice**, dedicate anumitor domenii (de ex, întâlnirile din martie sunt destinate discutării unor probleme economice, sociale şi de mediu). Dezbaterile sunt conduse de şeful de stat sau de guvern care deţine preşedinţia Consiliului Uniunii. Din 2001, Consiliile Europene au loc, din motive de eficienţă, **la Bruxelles** (unde se aflã majoritatea instituţiilor europene) în clădirea Justus Lipsius.

CONSILIUL UNIUNII EUROPENE (sau CONSILIUL DE MINIŞTRI)

Este **principalul organ decizional al UE pt activitatea obişnuită.**

Prntre **atribuţiile** acestei instituţii de factură interguvernamentală putem enumera:

- **Adoptarea legislaţiei comunitare şi a bugetului UE prin procedura de codecizie, adică împreună cu Parlamentul European**
- Coordonarea **politicii economice** a statelor membre
- Încheierea de **acorduri internaţionale între UE şi alte state sau organizaţii** internaţionale (după ce au fost negociate de Comisia Europeană)
- Adoptarea deciziilor cu prvire la **politica externă şi de securitate comună**
- Coordonarea activităţilor statelor membre
- **Cooperarea** între **instanţele judiciare şi forţele naţionale de poliţie**

În ciuda numelui, această structură nu reprezintă o simplă reuniune a miniştrilor statelor membre. De fapt, există 3 dimensiuni de organizare diferite ce definesc instituţia:

1. **reuniunile miniştrilor care au loc în funcţie de anumite domenii** (politică externă, economie şi finanţe, agricultură, mediu, transport, telecomunicaţii, piaţa muncii, politici sociale, pescuit, industrie, energie, s.a.). Fiecare stat este reprezentat de ministrul de resort şi dispune de un număr de voturi diferit pt fiecare stat membru, în funcţie de dimensiunea teritorială şi a populaţiei. Şedinţele au loc în general la Bruxelles, dar cele din aprilie, iunie şi octombrie au loc la Luxemburg.

2. Al doile nivel de organizare este **Comitetul Reprezentanţilor Permanenţi (COREPER)**. Format din diplomaţi şi funcţionari, are rolul de a demara o mare parte din negocierile dintre state, acţionând ca atenuator al posibilelor tensiuni diplomatice. Aici se discută chestiunile cu mari implicaţii pt statele membre dpdv al suveranităţii şi financiar.Se reuneşte săptămânal.
3. al treilea nivel îl reprezintă **diversele grupuri de lucru** organizate în funcţie de domenii.

În privinţa relaţiei cu celelalte instituţii ale UE, Consiliul, împreună cu **Parlamentul European**, adoptă acte legislative prin intermediul procedurii de codecizie.

COMISIA EUROPEANĂ (CE)

Atribuţii:

- În prezent, Comisia are în primul rând rolul de a formula propunerile legislative care sunt apoi trimise Consiliului Uniunii Europene (CUE) şi Parlamentului European (PE) spre adoptare. Acest **drept de iniţiativă legislativă** îi aparţine aproape exclusiv, deşi atât CUE cât şi PE îi pot solicita propuneri în anumite domenii. De aceea, Comisia a fost numită "motorul Comunităţii".
- Comisia mai are atribuţia de a aplica tratatele în acord cu legislaţia europeană (rolul de "câine de pază" al Tratatului), putând să aducă un stat membru în faţa Curţii Europene de Justiţie dacă nu-şi îndeplineşte obligaţiile asumate. Aşa s-a întâmplat în 1999, când guvernul francez a refuzat să accepte decizia Comunităţii, conform căreia carnea de vită britanică a devenit din nou comestibilă şi importul ei ar trebui permis.
- De asemenea, ea propune planul de buget Consiliului UE şi Parlamentului şi tot ea îl implementează după aprobare. Responsabilitatea principală constă în gestionarea cheltuielilor pt fondurile structurale.
- Ea reprezintă UE pe scena internaţională, inclusiv în negocierile comerciale (ac. sit se va schimba după ce intră in vigoare Tratatul Constituţional care prevede funcţia de Ministru de Externe al UE şi cea de Preşedinte al Consiliului European).
- Joacă un rol important în procesul de lărgire al UE, deşi decizia finală revine PE şi Consiliului.
- Are atribuţii executive, implementând şi administrând toate deciziile adoptate de Consiliu.

Structura:

Comisia mai e compusă, pe lângă personal tehnic şi administrativ, dintr-un **Colegiu de Comisari** alcătuit din **28 de membri**, câte unul pt fiecare stat al UE). Fiecare comisar e responsabil pt **gestionarea anumitor domenii**, având în sarcina sa servicii numite **Directorate**. Comisarul român la UE este actualmente Corina Crețu, Comisar European pt Politica Regională. Colegiul de Comisari are un **Preşedinte** (actualmente Jean-Claude Juncker) investit în funcţie de CE, apoi aprobat de Parlamentul European pt un **mandat de 5 ani**.

Comisia mai e numită şi "Guvernul de la Bruxelles" datorită structurilor şi atribuţiilor asemănătoare cu cele ale guvernelor statelor, mai e denumita "motorul comunităţii datorită dreptului sau de iniţiativă legislativă şi "câinele de pază al Tratatului" datorită faptului că poate aduce în faţa Curţii Europene de Justiţie statele membre.

PARLAMENTUL EUROPEAN (PE)

Este instituţia cu cea mai spectaculoasă evoluţie din istoria UE. Dacă iniţial (ca Adunare Comună a CECO) avea doar 78 de membri, astăzi numărul parlamentarilor europeni a ajuns la 751. Parlamentul este ales prin vot popular, în mod direct de cetăţenii Uniunii din 5 în 5 ani, în luna iunie.

Atribuţiile sale cuprind:

- **Adoptarea de acte legislative comunitare**, alături de **Consiliu**, în special prin procedura de **codecizie**.
- Dreptul de a **amenda** sau **chiar respinge bugetul**.
- **Monitorizează toate instituţiile, în special Comisia Europeană**, **dar si Consiliul Uniunii Ruropene.**
- **Aprobă Preşedintele Comisiei şi Colegiul de Comisari, poate demite întreaga Comisie prin moţiune de cenzură.**

.

Şedinţele în plen sunt ţinute la **Strasburg** şi uneori la **Bruxelles**, deşi 2/3 din personalul administrativ şi secretariatul general se află la Bruxelles, sediul oficial este totuşi Strasburg pt a marca reconcilierea franco-germană. Cultura politică a Parlamentului diferă radical de cea a Consiliului, întrunirile sunt deschise publicului, se votează prin majoritate simplă.

Compoziţia. Membrii PE **nu reprezintă în mod egal statele**, ci fiecare stat are un **număr diferit** de reprezentanţi. De ex., Malta are 6 parlamentari (unul la 70.000 de cetateni), pe când Germania are 96 (unul la 800.000de cetăţeni). S-a fixat un prag minim de 5 iar unul maxim de 99 parlamentari, indiferent de populaţia statului respectiv. Parlamentarii sunt distribuiţi proporţional între statele membre, favorizându-le pe cele mici. România are un număr de 32 de parlamentari europeni.

Este interesant faptul că membrii PE se reunesc, **în funcţie de doctrină, în grupuri politice, asemănător partidelor politice în parlamentele naţionale, şi nu în funcţie de apartenenţa naţională. Regula, aşadar, este votul doctrinar, nu cel naţional**

În concluzie, putem afirma că **Parlamentul** e o instituţie europeană care îi reprezintă pe **indivizi**, pe cetăţenii statelor membre, în vreme ce **Consiliul** e instituţia care reprezintă **statele**.

Distribuția locurilor în Parlamentul European

Împărțire			
Stat membru	**Locuri**	**Stat membru**	**Locuri**
Germania	96	Austria	18
Franța	74	Bulgaria	17
Italia	73	Finlanda	13
Regatul Unit[1]	73	Danemarca	13
Spania	54	Slovacia	13
Polonia	51	Irlanda	11
România	32	Lituania	11
Țările de Jos	26	Croația	11
Belgia	21	Letonia	8
Cehia	21	Slovenia	8
Grecia	21	Cipru	6
Ungaria	21	Estonia	6
Portugalia	21	Luxemburg	6
Suedia	20	Malta	6

ALTE INSTITUŢII

AUTORITĂŢI DE CONTROL LEGISLATIV ŞI ADMINISTRATIV

CURTEA DE JUSTIŢIE A COMUNITĂŢILOR EUROPENE

Este formată din **27 de judecători** şi**11 avocaţi** generali. Aceştia sunt desemnaţi de statele membre pe o perioadă de **6 ani** dintre judecătorii sau avocaţii recunoscuţi pt competenţa, imparţialitatea şi independenţa lor, care ocupă cele mai înalte funcţii în sistemul juridic al acelor ţari.

Atribuţii:

- **Protejează drepturile cetăţenilor, firmelor şi statelor membre, dacă sunt încălcate de instituţiile europene**, dar şi cele ale instituţiilor comunitare în raport cu statele sau unele cu celelalte.
- Decide în probleme de natură **constituţională** sau de **importanţă economică majoră.**

Curtea a dat până acum circa 5000 de sentinţe, iar dosarele continuă să apară cu o frecvenţă care face imposibilă micşorarea timpului de luare a hotărârii judecătoreşti la mai puţin de 2 ani. De aceea a fost înfiinţat Tribunalul de Primă Instanţă.

TRIBUNALUL DE PRIMĂ INSTANŢĂ A COMUNITĂŢILOR EUROPENE

A fost înfiinţat în 1989 pt **a eficientiza activitatea Curţii de Justiţie**. Cu sediul la **Luxemburg**, are rolul de a decide mai ales în cazurile de **recurs înaintate de către persoanele fizice** şi în procesele privind **concurenţa neloială dintre firme**, permiţând astfel Curţii de Justiţie să se concentreze asupra atribuţiei sale de bază. E format din **51 de judecători** pentru un mandat de **6 ani** ce poate fi reînoit.

CURTEA DE CONTURI A COMUNITĂŢILOR EUROPENE

Având sediul la **Luxemburg**, este o instituţie independentă şi supranaţională de **control financiar care are rolul de a proteja interesele financiare ale UE**. E formată din **27 de membri** aleşi dintre personalităţile de control având o calificare specială. Aceşti membrii, numiţi şi "colegiul de auditori", sunt numiţi de Consiliul Uniunii Europene pt un mandat de **6 ani** reinoibil. Dintre ei e ales **un preşedinte** pe 6 ani.

În fiecare an adopta, prin votul majorităţii membrilor, un raport de activitate şi rapoarte speciale în care sunt prezentate **modalităţile în care au fost cheltuiţi banii publici europeni**, precum şi cele mai importante tipuri de **fraudă fiscală**. Până în prezent, cele mai frecvente forme de fraudare sunt declaraţiile vamale false şi încasarea de fonduri comunitare pt activităţi sociale ce nu au avut loc (în unele cazuri deturnări de zeci de milioane de euro).

ORGANISME ŞI INSTRUMENTE FINANCIARE

BANCA CENTRAL EUROPEANĂ (BCE)

A fost înfiinţată **în scopul realizării unei Uniuni Economice şi Monetare**, a tranziţiei către **o piaţă şi o monedă unică**, coordonată de un sistem european al băncilor centrale naţionale. Având sediul la **Frankfurt am Main**, ea înlocuia Institutul Monetar European.

Atribuţiile principale sunt definirea şi implementarea **politicii monetare a Comunităţii**, **emiterea de instrucţiuni pt băncile centrale naţionale desfăşurarea activităţilor de schimb, păstrarea şi administrarea rezervelor valutare oficiale ale statelor membre.**

Banca gestionează moneda Euro, fiind **criticată** deseori pt lipsă de transparenţă şi pt că încearcă să menţină un nivel scăzut al inflaţiei prin intermediul ratei dobânzilor, neţinând cont suficient de ratele de schimb. E formată din Consiliul Guvernatorilor, Comitetul Director şi Consiliul General.

BANCA EUROPEANĂ DE INVESTIŢII (BEI)

Creată în **1958** şi având sediul la **Luxemburg**, BEI a fost edificată iniţial cu scopul de **a finanţa investiţiile majore în infrastructura statelor membre**. În ultimele decenii, ea a început să finanţeze şi alte proiecte, în special în domeniul **cercetării** şi **dezvoltării**.

Datorită poziţiei sale pe piaţa de capital, BEI **poate strânge fonduri cu dobânzi farte scăzute**, ceea ce **îi permite să acorde credite cu dobânzi mici**, împrumuturi ce pot fi contractate **atât de instituţii publice, cât şi private**, cu condiţia ca investiţiile să fie **compatibile cu politicile comunitare în domeniile de interes ale Uniunii** (de exemplu, creşterea competitivităţii în industrie, modernizarea reţelelor europene de transport şi protejarea mediului înconjurător).

FONDUL EUROPEAN DE INVESTIŢII (FEI)

Fondul a fost creat în **1994 cu scopul principal de a sprijini apariţia şi dezvoltarea întreprinderilor mici şi mijlocii (IMM)**. Cu sediul tot la **Luxemburg**, ea **nu finanţează direct investitorii**, ci intervine pe piaţă cu fonduri proprii, ale BEI sau ale UE, prin intermediul capitalului de risc şi prin instrumente de garantare acordate băncilor ce oferă credite IMM-urilor. Fondul **finanţează indirect proiecte comunitare** ce presupun dezvoltarea unei societăţi bazate pe cunoaştere şi inovaţie, biotehnologia, creşterea economică, ocuparea forţei de muncă, promovarea liberei iniţiative, dezvoltare regională, o mai mare coeziune.

Curs 4

ROMÂNIA ŞI UNIUNEA EUROPEANĂ

ASOCIEREA LA UNIUNEA EUROPEANĂ

România a fost prima ţară din blocul comunist care a stabilit, în martie 1990, relaţii oficiale cu Comunitatea Europeană. Relaţiile fuseseră iniţiate mult mai devreme, la sfârşitul anilor '60 (în perioada de deschidere internaţională a regimului Ceauşescu), când au fost semnate mai multe acorduri comerciale bilaterale. Totuşi, în anii 80, acestea au fost suspendate din cauza încălcării drepturilor omului în Romania.

O dată cu sfârşitul comunismului, RO, ca şi celelalte state din centrul şi estul Europei, s-a reapropiat de structurile occidentale, în special NATO şi CE, cu aceasta din urma stabilind relatii diplomatice in anul 1990. La rândule ei, CE a iniţiat un dialog cu aceste ţări şi a început să le sprijine prin acorduri de asistenţă financiară şi acţiuni politice.

La inceputul anilor '90, (in urma entuziasmului generat de incetarea tensiunilor militare, politice si ideologice si revenirea unui mare numar de state la principiile democratiei) pe agenda Consiliului European a aparut discutia despre posibilitatea extinderii Comunităţii prin cooptarea ţărilor Europei Centrale si de Est.

Pană la clarificarea acestei chestiuni, începând din dec. 1991, Comunitatea a incheiat o serie de acorduri bilaterale – Acorduri Europene, care aveau ca obiectiv pregatirea aderarii la Comunitate. Ele reglementeaza cadrul juridic si institutional dentre partile semnatare, cu scopul de a promova relatiile economice, precum si un dialog politic institutionalizat cu aceste state. Primele state care incheie Acorduri Europene sunt Ungaria si Polonia, Romania semnand un astfel de tratat în 1993.

Acordurile Europene n-au satisfăcut totuşi asteptările ţărilor din fostul spaţiu comunist, care se simţeau într-o *situaţie ambiguă, între asociere si aderare*, şi revendicau o recunoaştere oficială a eligibilităţii lor prin adoptarea unui *calendar* şi a unor *condiţii de aderare precise*. De aceea, Consiliul European ţinut la Copenhaga în **iunie 1993** a recunoscut explicit principiul extinderii UE către statele asociate din Europa Centrală si de Est şi a fixat o serie de criterii economice şi politice de aderare, cunoscute sub numele de **criteriile de la Copenhaga**. Potrivit lor, pentru a deveni membru UE , un stat candidat trebuie sa aibă:

1) instituţii stabile care să garanteze democraţia, statul de drept (respectarea libertăţilor, pluralism politic, instituţii democratice, separarea puterilor în stat, alegeri libere) respectarea drepturilor omului (aşa cum sunt înscrise în Convenţia Europeană a Drepturilor Omului din 4 nov. 1950) si protecţia minorităţilor (buna lor integrare în societate, nediscriminare, reprezentarea lor politică în instituţiile statului, etc.). Chiar se prevede un mecanism ce permite suspendarea anumitor drepturi statelor membre care ar viola grav principiile fundamentale, mai ales drepturile omului.

2) o economie de piaţă functională care să poată suporta şocul unei deschideri rapide a pieţelor naţionale pt produsele unor economii mai avansate. Aceasta înseamnă concurenţă liberă, preţuri libere fixate pe piaţă prin jocul cererii şi a ofertei, sector financiar-bancar dezvoltat, capacitatea de a face faţă presiunii concurenţiale din interiorul

UE, adică volum suficient de produse cu costuri apropiate, resurse umane şi materiale, dezvoltarea infrastructurii şi a cercetării, etc.).

3) capacitatea de a-si asuma obligatiile de stat membru (inclusiv cele privind obiectivele uniunii politice, economice si monetare ale UE)

4) capacitatea de a adopta *acquis*-ul comunitar, adică legislaţia UE structurată în 31 de capitole de negociere. Un stat candidat trebuie sa transpuna legislatia Uniunii in legislatia nationala. Desigur, adoptarea acestor drepturi şi obligaţii de către statele membre poate să lase loc adaptărilor tehnice, derogărilor sau aranjamentelor tranzitorii)

Romania a adoptat in 1995, la Snagov, o Strategie Nationala de Pregatire a Aderarii, document semnat de toate partidele politice parlamentare care stabilea etapele procedurale si actiunile ce urmau sa fie intreprinse in procesul de apropiere de structurile comunitare. Apoi, conform procedurii de aderare, **Romania a depus cererea oficiala de aderare la data de 22 iunie 1995**, impreuna cu Strategia Nationala. (Polonia şi Ungaria au depus cererea cu un an mai devreme, Bulgaria Slovacia, Estonia, Letonia şi Lituania o dată cu noi).

La Consiliul European de la Madrid din 1995 se stabileşte că fiecare stat candidat va fi tratat în funcţie de progresele sale.

Consiliul European de la Helsinki (decembrie, 1999) decide deschiderea negocierilor de aderare cu alte 6 tari candidate: Bulgaria, Letonia, Lituania, Malta, Romania, Slovacia. Lansarea propriu-zisa a negocierilor va incepe, insa, in februarie 2000, la conferinta interguvernamentala de la Bruxelles.

NEGOCIERILE DE ADERARE

Statul care doreste aderarea la UE trebuie sa depună la Presedintia Consiliului UE o cerere de aderare (o scrisoare in care isi exprima dorinta de a deveni membru UE). Consiliul UE decide dacă statului solicitant ii este conferit statutul de candidat la integrarea in UE (acesta nu este un proces automat, Turcia, de ex, nu a fost acceptată ca stat candidat decât la mulţi ani de la depunerea cererii de aderare). Din momentul in care candidatura unui stat e acceptata, acesta primeste ajutor din partea Uniunii pentru a se pregati pentru aderare si este monitorizat pentru a se vedea în ce masură îndeplineşte criteriile aderării. *Pe baza rapoartelor de tară, intocmite ce Comisia Europeană, Consiliul European decide deschiderea negocierilor de aderare.* Din partea Uniunii Europene, doua institutii sunt implicate in procesul de negociere: Consiliul Uniunii si Comisia Europeana, care e mandatata de statele membre sa deruleze negocierile tehnice.

În funcţie de îndeplinirea acestor criterii, Comisia Europeană prezintă *rapoarte periodice* privind progresele realizate de fiecare ţară candidată în procesul de aderare. De problematica lărgirii UE se ocupă *un comisar european* (în 2000-2004 acesta a fost Guenter Verheugen, Germania, iar din nov. 2006, Olli Rhen, Finlanda). Pe baza rapoartelor anuale de ţară întocmite de Comisia Europeană, *Consiliul European decide deschiderea negocierilor de aderare.* Comisia joacă un rol important în procesul aderării deoarece menţine numeroase contacte cu ţările candidate pt a le explica anumite aspecte

ale reglementărilor comunitare sau chestiuni legate de adaptările tehnice. Ea face sugestii şi studiază propunerile statelor candidate iar negocierile sunt menţinute separate cu statele în funcţie de caracteristicile lor proprii. În procesul negocierii, cu cât există avantaje, cu atât puterea de negociere a statelor e mai mare (ref. la PIB, volumul comerţului ext., etc). Noi am mizat pe poziţia geografică avantajoasă, la intersecţia multor fluxuri comerciale, cu o cea mai mare parte navigabilă a Dunării şi acces la Marea Neagră, noi vecini la frontiera UE, deci noi posibilităţi, mărimea populaţiei care e relativ tânără, deci mână de lucru calificată, ieftină şi adaptabilă noilor tehnologii.

Din partea Romaniei, in procesul de negociere este implicat Guvernul Romaniei, care a stabilit in 2001 că Ministerul Integrarii Europene si *Delegatia Nationala de Negociere* a Aderarii Romaniei la Uniunea Europena (condusă de un negociator-sef) sunt instituriile care coordonează pregatirea in vederea aderarii si derularea negocierilor de aderare . Pe parcursul negocierilor, aceste institutii au fost sprijinite de Comitetul Interministerial pentru Integrare Europeana si de diverse departamente de integrare europeana in ministere si institutii publice.

După ce Consiliul European a luat decizia de începere a negocierilor cu un stat, cele 2 părţi se aşează la masa negocierilor în termen de câteva luni. Negocierile se desfăşoară pentru 31 de capitole (30, legislaţie comunitară, 1 diverse) prin trecerea în revistă, domeniu cu domeniu, a progreselor privind transpunerea normelor comunitare în legislaţia internă.

Întotdeauna sa incepe cu capitolele mai usoare, pentru a permite realizarea unor progrese absolute necesare crearii unui climat de incredere intre cele doua parti.Capitolele mai dificile sint lasate pentru o etapa mai avansata a negocierilor , cand partile au o vedere de ansamblu ale poziriilor de negociat.

Negocierile oficiale se desfasoara in cadrul unei conferinte de negociere la care participa negociatorul tarii candidate si Consiliul UE. Cele doua parti isi prezinta pozitiile de negociere asupra unui capitol al *acquis*-ului. Daca cele doua parti cad de acord, capitolul respectiv se poate inchide provizoriu. Daca cele doua parti de negociere sunt diferite, chestiunea ramane in discutie pana cand se gaseste o solutie. Dacă un stat cere o concesie, aceasta se poate referi numai la perioade tranzitorii şi la exceptări, conţinutul acquis-ului neputând fi negociat. Concesia nu se poate adopta decât cu acordul unanim al statelor membre. Încheierea unui capitol înseamnă că negocierile au fost finalizate provizoriu, conform principiului că nimic nu este considerat definitiv negociat, atâta timp cât nu s-au epuizat negocierile la toate cele 31 de capitole. De aceea, procesul de negociere poate dura câţiva ani.

Cand intreg *pachetul de domenii supuse negocierilor a fost epuizat,* rezultatele negocierilor se reunesc intr-un Tratat de Aderare*, supus ratificarii* conform procedurilor specifice *statelor membre si statului candidat*, precum si in *Parlamentul European*. Procedurile de ratificare dureaza intre 1 an şi jumătate şi 2 ani. Abia dupa ratificarea Tratatului de Aderare, apartenenta unei tari la UE devine efectiva.

NEGOCIERILE ROMÂNIEI CU UNIUNEA EUROPEANĂ

Ca urmare a **cererii de aderare înaintată în 1995**, România a primit primul Parteneriat pentru aderare la 30 martie 1998, alături de alţi 9 miniştri ai ţărilor candidate. Acest Parteneriat prevedea asistenţa financiară acordată României de către UE.

La Consiliul European de la Helsinki din decembrie 1999 (după ce în iunie RO a înaintat Programul Naţional de Aderare la UE) este decisă deschiderea negocierilor cu RO alături de alte 5 state candidate (Malta, Slovacia, Letonia, Lituania, Bulgaria). Negocierile de aderare a RO au fost *lansate* oficial în 15 februarie 2000.

În primul semestru al anului 2000, România a deschis 5 capitole de negociere (IMM-uri, Stiinţă şi cercetare, Educaţie şi tineret, Relaţii economice internaţionale, Politică externă şi de securitate comună) care au fost închise câteva luni mai tarziu. În al doilea semestru, RO a deschis încă patru capitole (Concurenţă, Statistică Telecomunicaţii şi IT, Audiovizual), dar a închis numai unul (Statistică). După instalarea noului guvern, strategia s-a îndreptat către abordarea unor capitole mai dificile, cu impact social şi economic ridicat (Libera circulaţie a mărfurilor, persoanelor, serviciilor şi capitalurilor). Până în 2002 s-au deschis toate capitolele de negociere, dar s-au inchis doar 16.

Comisia Europeană a decis ca de la 1 ianuarie 2002, cetăţenii români posesori de paşapoarte pot călători fără viză pentru o perioadă de sejur în ţările spaţiului Schengen. În acelaşi an a fost emis *Raportul de Ţară pentru 2002* care prevedea ca *dată* estimativă *de aderare a RO* şi Bulgariei *anul 2007*. Tot atunci s-a prezentat o Foaie de Parcurs care prevede obligaţiile ce trebuie îndeplinite până la momentul aderării (dom. admin şi judiciar). Consiliul a decis să mărească progresiv sprijinul financiar acordat RO cu 20% În 2004, cu 30 % în 2005 şi cu 40% în 2006, fondurile de preaderare ajungând în 2006 la 1 miliard de euro, RO devenind beneficiarul celui mai mare sprijin oferit de UE unui stat din afara sa.

În 2004, la câteva luni după ce RO tocmai devenise membru NATO, UE decide instaurarea unei **clauze de salvgardare** pt RO şi Bulgaria ce prevedea amânarea cu 1 an a aderării dacă nu sunt atinse obiectivele propuse *în* foile de parcurs. Totuşi, în aceeaşi lună, iunie 2004, Consiliul European de la Bruxelles reconfirmă calendarul prevăzut pt aderarea RO.

La 8 decembrie 2004, RO a închis provizoriu toate capitolele de negociere, iar Consiliul European de la Bruxelles din 16-17 decembrie 2004 reafirmă calendarul de aderare: aprilie 2005 pentru semnarea Tratatului de Aderare şi 1 ianuarie 2007 aderarea efectivă (date care au şi fost respectate).

În perioada 2005-2006, Tratatul a fost ratificat de Parlamentul European, de Parlamentul RO şi Bulgariei şi de statele membre ale UE. După semnarea tratatului şi până la intrarea lui în vigoare, RO beneficia de statutul de *observator activ* în Consiliul UE, precum şi în comitetele şi grupurile de lucru ale Comisiei Europene. Aceasta a permis ţării noastre să fie implicată în procesul decizional al UE în aceeaşi măsură ca statele membre, dar fără drept de vot.Până la aderare RO a trebuit să continue pregătirile interne concentrându-se pe domeniile sensibile, Concurenţă şi Afaceri Interne, capitole legate de clauza de salvgardare.

La 1 ianuarie 2007, RO devine, alături de Bulgaria, membră cu drepturi depline a Uniunii Europene.

BENEFICII ALE INTEGRĂRII

Uniunea Europeană este unul dintre cei mai importanţi actori politici şi economici de pe scena internaţională. Statutul de membru al UE dobândit de ţara noastră aduce cu sine o serie de **beneficii**, dintre care amintim:

- acces liber la o piaţă de aproape 500 de milioane de locuitori (cea mai mare piaţă din lume, mai mare decât SUA şi Japonia la un loc, cel mai mare exportator de produse (20% din exportul mondial) şi cel mai mare importator de servicii, principala piaţă pt 130 de state, aproape 70% de pe glob). Pentru investitori asta înseamnă oportunităţi de afaceri, eficienţă prin legi comune, competitivitate, pt consumatori înseamnă ofertă mai variată şi preţuri mai mici.
- acces la libera circulaţie a forţei de muncă, a serviciilor, a mărfurilor şi a capitalului. Orice locuitor al UE poate lucra fără permis de muncă în orice stat, în aceleaşi condiţii ca şi cetăţenii statului respectiv (a fost stabilită o per de tranziţie între 2 şi 7 ani de la aderare, solicitată doar de anumite state şi în anum domenii ameninţate. Dar chiar şi în aceste domenii se va putea munci pe baza unor acorduri bilaterale). Întreprinzătorii, meşteşugarii, cei cu profesii liberale (jurişti, medici, artişti) vor putea să lucreze fără restricţii în UE imediat după aderare.
- Creşterea nivelului de trai, reducerea decalajelor economice în condiţiile acordării unei asistenţe financiare masive, politicilor economice şi sociale. Nivelul de trai nu creşte imediat după aderare, însă pe măsura realizării reformelor rezultatele devin vizibile, după cum arată experienţele Irlandei şi Portugaliei. România a început deja să fie o ţintă atractivă pentru investiţiile străine.
- Protecţie consulară şi diplomatică din partea altui stat membru în momentul efectuării unei călătorii în afara UE.
- Dreptul de a călători şi a se stabili în orice stat membru al Uniunii.
- Egalitatea în drepturi a tuturor cetăţenilor UE, indiferent de momentul aderării ţării respective, dimensiunea sau dezvoltarea sa. Statutul de cetăţean al UE nu înlocuieşte cetăţenia statului naţional, ci doar o completează.
- RO va rămâne un stat democratic suveran, pt că UE e compusă din astfel de state. Aşadar, va avea în continuare instituţii de reprezentare proprii: preşedinte, parlament, guvern, constituţie. În an domenii, precum comerţul exterior, statele au permis Comisiei Europene să le reprezinte interesele, ceea ce oferă posib unei mai mari influenţe econ şi politice în lume
- Sprijin financiar seminificativ: fonduri de preaderare anuale (PHARE, ISPA, SAPARD) ce au ajuns în 2006 la 1 miliard de euro (cel mai mare volum pt RO); 2 miliarde de euro prin programul Phare între 1992-2002, 3 milarde de euro prin programele BEI (Banca Europeană de Investiţii), etc. Din păcate, de multe ori, din cauza proastei administrări sau a corupţiei multe fonduri au fost pierdute. Dacă asta se va repeta după aderare, RO va

înregistra pierderi care vor îndepărta creşterea nivelului de trai al populaţiei. (Pentru 2007-2009, Romania si Bulgaria vor trebui sa contracteze proiecte de 15,3 md. Euro si sa cheltuiasca efectiv 9,3 md. Euro, fonduri de la UE. Diferenta de 6,2 md. Euro va fi cheltuita in perioada de dupa 2009. Din calculele effectuate pana in prezent, contributia Romaniei la bugetul UE in 2007 se va cifra la aproximativ 800 mil. Euro).

COSTURI ALE INTEGRĂRII:

- Diminuarea protecţie vamale pentru produsele naţionale
- Reducerea încasărilor din taxe vamale
- Necesitatea participării României la finaţarea bugetului comunitar şi a diferitelor fonduri speciale ale UE

Costurile financiare ale aderării la Comunitate sunt compensate de ajutorul financiar pe care RO l-a primit si-l va primi de la UE, în special pentru a diminua rămânerea sa în urmă faţă de celelalte ţări membre ale UE

Curs 5
SIMBOLURILE ŞI POLITICILE UNIUNII EUROPENE

SIMBOLURILE U.E.

O construcţie politică şi instituţională atât de complexă precum UE, avea nevoie de simboluri puternice şi semnificative cu care cetăţenii săi să se poată identifica şi care să o individualizeze la nivel internaţional.

STEAGUL

Istoria steagului Uniunii Europene începe în 1955, el fiind iniţial folosit de Consiliul Europei, o organizaţie înfiinţată în 1949 pt a apăra drepturile omului şi a promova valorile europene. Ulterior, această organizaţie a încurajat şi alte instituţii europene să adopte aceeaşi emblemă.

În 1983, Parlamentul European a dezbătut îndelung ideea, iar în 1985 la summitul de la Milano steagul a fost adoptat ca însemn oficial al Comunităţilor Europene (au început să-l folosească din 1986). În prezent, Comisia Europeană, organism executiv al UE, este singura care utilizează exclusiv acest însemn, celelalte instituţii având şi alte embleme.

Cele 12 stele aurii pe fond albastru sugerează unitatea şi identitatea comună a popoarelor europene, neavând nicio legătură cu numărul de state membre ale UE. Cercul reprezintă solidaritatea şi armonia, iar stelele perfecţiunea. Au existat propuneri de schimbare a steagului, însă nu au fost acceptate. Rem Koolhaas a propus în anul 2002 un steag sub forma unui cod de bare care multicolor care combină culorile ce apar pe steagurile naţionale ale statelor UE.

IMNUL

Ca şi steagul, imnul UE a fost mai întâi adoptat de Consiliul Europei. În 1972 a fost aleasă, ca partitură europeană, preludiul la "Oda bucuriei", parte a ultimului act a Simfoniei a 9-a, compusă în 1823 de Ludwig van Beethoven pe un text scris în 1785 de Friedrich von Schiller (poemul exprimă viziunea idealistă a poetului asupra înfrăţirii omenirii). Imnul a fost lansat în 1972 printr-o amplă campanie. Imnul a fost şi el adoptat în 1985 la summitul de la Milano ca unul din însemnele oficiale ale Comunităţilor Europene. El nu are rolul de a înlocui imnurile statelor membre, ci de a exprima valorile de libertate, pace şi solidaritate pe care se întemeiază instituţiile UE. Acest imn exprimă idealurile de libertate, pace şi solidaritate pe care le reprezintă UE.

ZIUA EUROPEI

În amintirea declaraţiei ministrului francez de externe Robert Schumann, făcută la data de 9 mai 1950 care cerea, în prezenţa presei internaţionale, Franţei şi Germaniei să cedeze unui organism supranaţional (înfiinţarea CECO) dreptul de gestionare a industriei cărbunelui şi oţelului, această dată a fost aleasă, tot la summitul de la Milano, pentru a marca Ziua Europei.

LIMBILE OFICIALE

Limbile oficiale ale UE sunt toate limbile oficiale ale statelor membre, în prezent în număr de 24. Conform prevederilor tratatelor UE, în cazul statelor cu mai multe limbi oficiale, este la latitudinea parlamentelor naţionale să decidă căreia dintre ele îi este acordat statutul de limbă oficială în interiorul UE.

Toate deciziile instituţiilor europene sunt traduse în fiecare din limbile oficiale, iar cetăţenii europeni pot contacta instituţiile şi pot primi răspuns în oricare dintre acestea. Pt întâlnirile la nivel înalt, pt sesiunile Parlamentului European şi ale Consiliului Europei sunt asigurate servicii de interpretare simultană în fiecare limbă. În afara întâlnirilor formale se folosesc cel mai des engleza, franceza şi germana.

Alături de limbile oficiale, există câteva limbi cu statut special. Începând din 2004, guvernele Irlandei şi Spaniei au încercat să promoveze ca limbi oficiale irlandeza, catalana, basca şi galiţiana.

MONEDA

Moneda unică folosită în 19 state membre ale UE este Euro. Aceasta a înlocuit în 1999 moneda scripturală comună ECU (Unitatea Monetară Europeană) ce fusese creată în cadrul Comunităţii în 1979, sub forma unui coş de monede naţionale a căror fluctuaţie era coordonată. Spre deosebire de ECU, ce putea fi folosit doar în tranzacţii ce nu implicau bani gheaţă, Euro este, începând din ianuarie 2002, moneda folosită de majoritatea cetăţenilor UE prin voinţa guvernelor statelor şi a populaţiei, fapt fără precedent în istoria continentului. Numele monedei a fost stabilit la CE de la Madrid, în decembrie 1995.

În mai 1998, la summitul de la Bruxelles, şefii de stat şi de guvern au decis că doar 11 state europene îndeplinesc criteriile pt adoptarea unei monede unice (Austria, Belgia, Finlanda, Franţa, Germania, Irlanda, Italia, Luxemburg, Olanda, Portugalia şi Spania). Acestea formează aşa numita "Zonă EURO". În 2009, Zonei Euro i s-a alăturat şi Slovacia. Zona euro se referă la cele **19 state** din Uniunea Europeană care au adoptat euro ca monedă unică

În septembrie 2001, noile bancnote şi monede au fost distribuite băncilor pt realizarea unui fond de monedă. La 1 ianuarie 2002, Euro intră în circulaţie, iar 2 luni mai tărziu

sunt retrase din circulaţie monedele naţionale ale statelor din zona euro. Între timp a aderat şi Grecia la această zonă.

Bancnotele Euro au şapte subdiviziuni, de culori şi dimensiuni diferite (de 500, 200, 100, 50, 20, 10, şi 5 Euro), iar monedele au 8 subdiviziuni de mărimi şi grafică diferite (de 2 şi 1 Euro, de 50, 20, 10, 5, 2 cenţi şi 1 cent). Bancnotele Euro au acelaşi design în toate statele Euro (realizat de austriacul Robert Kalina), însă monedele au o faţă imprimată cu însemnul naţional al fiecărui stat (realizate de belgianul Luc Luycs).

DEVIZA

Uniunea Europeană şi-a desemnat în anul 2000 propria deviză, acesta fiind: "Unitate în diversitate" (Unity in diversity). Pt alegerea ei s-a organizat un concurs în şcolile din UE la care au participat 80.000 de tineri între 10 şi 20 de ani. În final au fost adoptate 7 propuneri, iar Parlamentul European a decis care din ele va fi adoptată. Naţionalitatea creatorilor devizei câştigătoare a rămas secretă. Conform Tratatului Constituţional, în curs de ratificare, deviza UE a fost uşor modificată, ea devenind "Unită în diversitate", expresie care este însă şi deviză a Republicii Africa de Sud, adoptată în 2000, şi a Indoneziei, dar şi similară unei devize a SUA, *E pluribus unum*. Aşa cum se prevede în Tratatul Constituţional, "Semnificaţia devizei este ca europenii îşi unesc eforturile pentru a menţine pacea şi prosperitatea şi că numeroasele culturi, tradiţii şi limbi diferite care coexistă în Europa sunt un atu pentru continentul nostru".

Alte simboluri europene au mai fost legate de introducerea paşaportului şi a carnetului de conducere european, tăbliţele de înmatriculare europene, înlocuirea panourilor vamale naţionale la frontierele statelor membre cu unele reprezentând cele 12 stele aurii pe fundal albastru, instituţia Capitalei Culturale Europene. Consiliul UE a desemnat Guimarães (Portugalia) şi Maribor (Slovenia) să fie Capitalele Europene ale Culturii în 2012, urmată de Marseille (Franţa) şi Košice (Slovacia), în 2013.

POLITICILE UE

Politicile UE reprezintă principalele direcţii de acţiune ale UE în interiorul graniţelor sale.

Cel mai important pas a fost anagajamentul pe care statele membre şi l-au luat prin Tratatul de instituire a Comunităţii Economice Europene (TCEE) pentru a crea o piaţă fondată pe principiile liberei circulaţii a bunurilor, capitalurilor şi persoanelor şi al liberei concurenţe. Acest demers a condus la structurarea progresivă a unei pieţe comune şi a unor politici comune în domeniul concurenţei, comerţului, domenii devenite în timp de competenţă exclusivă a UE.

În privinţa aceasta, se poate spune că există mai multe tipuri de competenţe:

1. compentenţe exclusive ale Uniunii (numite şi competenţe comunitare), atunci când politicile unui domeniu sunt coordonate exclusiv de UE
2. competenţe exclusive ale statelor, în care competenţele UE sunt excluse
3. competenţe mixte, statele pot întreprinde măsuri numai dacă UE nu acţionează ea însăşi în acel domeniu
4. complementare, atât UE cât şi statele au dreptul de a acţiona simultan în acel domeniu

În ultimul timp se observă o complexitate din ce în ce mai mare a modului de atribuire a competenţelor. De aceea, au fost stabilite două principii menit să simplifice procesul de atribuire a competenţelor:

- Principiul subsidiarităţii, conform căruia, deciziile trebuie luate la nivelul cel mai apropiat de cei afectaţi direct de ele, UE intervenind numai în cazurile când acest lucru nu este posibil.
- Principiul proporţionalităţii, potrivit căruia, pentru a fi luată o decizie în cadrul Uniunii, trebuie verificat mai întâi dacă măsura este necesară şi justă, evaluare ce trebuie să ia în calcul toate interesele care sunt în joc.

În cazul competenţelor exclusive, principiul subsidiarităţii nu se aplică, în schimb cel al proporţionalităţii, da. În cazul competenţelor mixte, ambele principii se aplică. Atunci când competenţele sunt complementare, statelor membre le revine obligaţia de a respecta dreptul comunitar, în cazul în care legislaţia comunitară contravine acestuia (principul supremaţiei dreptului comunitar).

POLITICA COMERICALĂ ŞI A PIEŢEI UNICE

Este fondată pe principiul celor patru libertăţi de mişcare: a bunurilor, a serviciilor, a capitalurilor şi persoanelor şi constituie cea mai importantă dimensiune a UE, fapt exprimat prin Tratatul de la Maastricht care face din piaţa unică primul pilon.

1. libera circulaţie a bunurilor a presupus eliminarea tuturor barierelor tarifare şi a restricţiilor cantitative, Comunitatea sancţionând încălcarea prin intermediul Curţii de Justiţie. Aceasta a avut drept scop stimularea

comerţului şi construirea de relaţii comericale sufficient de puternice pentru a face faţă presiunilor sovietice şi competiţiei SUA. Prin instrumentul Tarifului Extern Comun, Comunitatea aplică un tarif vamal uniform produselor importate din alte ţări terţe. Iniţial a fost calculat ca medie aritmetică a tarifelor vamale practicate de ţările membre, apoi a fost redus progresiv

2. Libera circulaţie a persoanelor presupune dreptul cetăţenilor statelor membre de a circula şi a-şi avea reşedinţa pe teritoriul oricărui stat membru. Orice locuitor al UE poate lucra fără permis de muncă în orice stat, în aceleaşi condiţii ca şi cetăţenii statului respectiv (a fost stabilită o per de tranziţie între 2 şi 7 ani de la aderare, solicitată doar de anumite state şi în anum domenii ameninţate. Dar chiar şi în aceste domenii se va putea munci pe baza unor acorduri bilaterale). Întreprinzătorii, meşteşugarii, cei cu profesii liberale (jurişti, medici, artişti) vor putea să lucreze fără restricţii în UE imediat după aderare.
3. Libera circulaţie a serviciilor presupune dreptul de liberă prestare a serviciilor şi de stabilire în oricare stat al Uniunii, atât pentru întreprinderi, cât şi pentru lucrătorii individuali.Dar sectorul bancar şi cel al asigurărilor au regimuri legale mai restrictive, limitate.
4. În privinţa capitalurilor, Tratatele interzic orice restricţie referitoare la plasamentele şi investiţiile de capital sau la plăţi, ele se pot realiza liber în toate statele UE. Statele membre pot lua măsuri să combată frauda.

Asupra statelor mai puţin dezvoltate, zona de liber schimb poate avea un efect negativ deoarece industria acestor state, mult mai puţin productivă, decade în favoarea altor sectoare precum agricultura şi serviciile, unde mâna de lucru şi resursele sunt mai ieftine, ceea ce crează o mai mare dependenţă de statele industrializate.

Pe de altă parte, uniunea vamală poate duce la înlocuirea produselor şi serviciilor naţionale ce au costuri ridicate cu produse şi servicii similare la costuri mai reduse din alte state membre.

Au mai fost implementate practici antidumping şi de limitare a subvenţiilor. UE a mai stabilit şi relaţii comerciale privilegiate, încheind acorduri cu mai multe ţări şi grupuri de ţări, din Mediterana, Africa, Caraibe şi Pacific.

POLITICA ECONOMICĂ

În acest domeniu, cel mai important moment a fost Actul Unic European care a lansat proiectul Uniunii Economice şi Monetare (UEM), proces de integrare economică şi monetară a statelor membre. În vederea introducerii unei monede unice, era necesar un anumit grad de convergenţă a economiilor europene. De aceea au fost elaborate la Maastricht în 1992 **criteriile de convergenţă economică** ce trebuie îndeplinite de statele care doresc să adopte o monedă unică (numite si “**criteriile de la Maastricht**”). Acestea sunt:

- Stabilitatea preţurilor cu menţinerea inflaţiei la cote scăzute
- Disciplina bugetară severă ce permite un deficit bugetar de maxim 3 % şi o rată a datoriei publice de maxim 60%
- Stabilitatea cursului de schimb
- Convergenţa ratelor dobânzilor pe termen lung

De asemenea, pentru a decide posibilitatea trecerii la moneda unică mai pot fi luaţi în considerare şi alţi indicatori economici, precum:

- Balanţa de plăţi
- Costul forţei de muncă

Asta s-a şi întâmplat în 1999, când majoritatea statelor UE au adoptat Euro ca monedă de circulaţie pe teritoriul lor.

Între timp, în 1996, la iniţiativa Germanie, a fost adoptat pactul de stabilitate şi creştere economică, un acord bugetar ce permitea sancţionarea financiară a ţărilor din Zona Euro care nu ar menţine deficitul bugetar în limitele a 3 % din PIB. Consiliul Uniunii, în formula ECOFIN, poate penaliza cu sume începând cu 0,2% din PIB ţările care depăşesc deficitul bugetar admisibil.Aplicarea sancţiunii s-a făcut îns flexibil, ţănând cont de dificultăţile economice ale ţărilor care nu respectau angajamentul (între care Franţa, Italia şi, recent, Germania).

Deşi ţări precum GBR sau Danemarca sau Suedia nu participă la UEM, ele trebuie sa respecte deciziile UE privind coordonarea politicilor economice. Ele nu sunt obligate să respecte prevederile de politică monetară comuna, dar trebuie să accepte monitorizarea propriilor economii de către UE pentru a stabili dacă îndeplinesc criteriile de convergenţă în eventualitatea că ar dori să adere la Zona Euro.

Aşadar, se poate spune că nu există o singură politică economică a UE, aceasta rămânând în mare parte în sfera de competenţă a statelor membre. Uniunea poate adopta măsuri de coordonare a politicilor economice, de supraveghere a economiilor, de aplicare a procedurii de deficit excesiv, de urgenţă în caz de calamităţi. Pentru a se respecta însă principiile economiei libere şi concurenţiale, e interzis orice acces privilegiat al statelor la împrumuturi din partea băncilor centrale sau a altor instituţii publice de credit.

POLITCA ÎN DOMENIUL CONCURENŢEI

În momentul creării Comunităţii Economice Europene, toate statele europene practicau politici protecţioniste de susţinere prin subvenţii a unor ramuri sau întreprinderi. Însă Piaţa Comună a fost gândită să funcţioneze ca o piaţă liberă în care eficienţa economică să rezulte în urma jocului liberei concurenţe.

Pentru a asigura libera concurenţă au fost propuse mai multe principii:

1. Sunt interzise orice practici, acorduri, asocieri şi măsuri care distorsionează concurenţa în interiorul Pieţei Comune şi pot afecta comerţul. Sunt considerate ilegale acordurile de fixare a preţurilor, stabilirea de condiţii la vânzare, înţelegeri

ce conduc la discriminarea partenerilor comerciali, boicoturile colective (Comisia acorda derogări doar cu titlu individual sau anumitor sectoare).
2. Este interzis abuzul de poziţie dominantă deoarece afectează comerţul între state prin impunerea directă sau indirectă a unor preţuri sau condiţii de tranzacţie inechitabile, limitarea producţiei, a distribuţiei sau dezvoltării tehnologice cu prejudicierea consumatorilor, condiţionarea încheierii contractelor de acceptarea de către parteneri a unor prestaţii suplimentare, fără legătură cu obiectul contractelor.
3. Comsia supraveghează fuziunile de întreprinderi care au o dimensiune europeană, acestea putând fi aprobate sau interzise. În timp a fost elaborată o legislaţie antitrust care să împiedice concentrările de întreprinderi care pot crea poziţii dominante pe piaţă şi genera abuzuri.
4. Orice formă de subvenţii sau sprijin din partea guvernelor trebuie supravegheate de Comunitate şi supuse aprobării acesteia, dacă ameninţă să distorsioneze competiţiaprin favorizarea unor întreprinderi. Sunt permise subvenţii pentru remedierea efectelor unor calamităţi, evenimente extraordinare şi regiunilor subdezvoltate.
5. Anumite sectoare care au fost mult timp monopol de stat (tansport, energie, telecomunicaţii, servicii poştale) trebuie să fie liberalizate.

Potrivit principiului subsidiarităţii, solicitările şi plângerile în domeniul concurenţei se soluţionează descentralizat de jurisdicţiile naţionale direct afectate, Comisia Europeană ocupându-se doar de cazurile grave de încălcare sau notificările prezentate de cel puţin trei state.

POLITICA ÎN DOMENIUL EDUCAŢIEI, TINERETULUI ŞI FORMĂRII PROFESIONALE

Educaţia este unul din domeniile de mare interes pentru statele UE, dar unul în care statele membre sunt foarte puţin dispuse să cedeze competenţe Uniunii. Diferenţele dintre sistemele de învăţământ din cadrul UE au determinat menţinerea unor obstacole în libera circulaţie a persoanelor prin nerecunoaşterea reciprocă a diplomelor, certificatelor şi calificărilor profesionale.

Prin tratatul de la Maastricht, UE contribuie la dezvoltarea unei educaţii de calitate, încurajând cooperarea dintre statele membre favorizând mobilităţile educaţionale. UE nu-şi propune o politică comună a educaţiei, statele acţionând conform principiului subsidiarităţii.

Începând din 1995, UE are trei mari programe de acţiune:

1. SOCRATES (destinat mobilităţii studenţilor)
2. LEONARDO DA VINCI (pentru accesul la formare profesională, inovare şi formare continuă)

3. YOUTH FOR EUROPE (mobilitate şi finanţare a tinerilor fără posibilităţi)

Cel mai cunoscut este SOCRATES, prin componentele sale:

- ERASMUS, cooperare interuniversitară
- COMENIUS, cooperare interşcoli
- LINGUA, învăţarea limbilor
- EURYDICE, reţele pentru recunoaşterea reciprocă a calificărilor şi informare în domeniul educaţiei
- ARION, schimb de experienţă între decidenţii din domeniul educaţiei

Pe plan extern, UE a stabilit acorduri de cooperare cu SUA şi Canada şi a creat programe de cooperare în domeniul universitar

- TEMPUS, pentru spaţiul balcanic, ţările foste sovietice şi Mongolia
- ALFA, pentru America Latină

În 2001, UE a adoptat un plan de acţiune, eLearning pentru răspândirea şi asimilarea noilor tehnologii în învăţare, în special din domeniul informaticii. Scopul e cel de a dezvolta infrastructuri performante la preţuri rezonabile, de a permite accesul la cunoştinţe informatice de bază.

Astfel, UE îşi propune crearea unei "Europe a cunoaşterii" (care prin nivelul său de performanţă să constituie un model de referinţă pentru ale ţări), prin acţiuni precum:

- Instrumente de recunoaştere reciprocă a diplomelor şi calificărilor, precum Sistemul European de Transfer de Credite
- Centre naţionale de informare privind echivalarea studiilor
- Crearea unui format european de CV
- promovarea sportului, îndeosebi a dimensiunii educative şi etice a acestuia

POLITICA ÎN DOMENIUL CERCETĂRII, DEZVOLTĂRII ŞI INOVAŢIILOR

Date fiind evoluţiile tehnologice, creşterea nevoii de cercetare interdisciplinară şi a costului cercetării de înaltă performanţă, cooperarea europeană s-a impus ca cea mai rentabilă.

Actul Unic European (1986) integra ştiinţa între responsabilităţile comunitare, însă numai odată cu tratatul de la Maastricht (1992) cercetarea şi dezvoltarea tehnologică au devenit o prioritate europeană.

Principalele obiective sunt:

- creşterea eficacităţii şi reducerea costurilor cercetării
- consolidarea Pieţei Unice

- promovarea progresului tehnologic, crearea de programe de cercetare transfrontaliere
- consolidarea competitivităţii internaţionale a economiei europene

Astfel se evită dublarea inutilă a eforturilor de cercetare, iar IMM-urile pot avea acces la noi tehnologii mai repede si fără costuri prohibitive.

Astfel, programul cadru VI (pentru perioada 2002-2006) în vederea creării unui Spaţiu European al Cercetării, prevedea ca domenii prioritare:

- domeniul genomului uman al biotehnologiilor
- tehnologiile pentru societatea informaţiilor
- nanotehnologiile şi nanoştiinţele
- materiale multifuncţionale
- consolidarea infrastructurii de cercetare
- difuzarea unei culturi generale ştiinţifice pe tot teritoriul european

POLITICA ÎN DOMENIUL CULTURII

Deşi iniţial proiectul de integrare a fost gândit ca o comunitate economica, o competenţă explicită de acţiune în domeniul culturii a apărut abia odată cu înfiinţarea Uniunii Europene prin Tratatul de la Maastricht.

Conform acestui tratat, UE (prin intermediul unor instrumente financiare, precum programul Cultura 2000):

- încurajează cooperarea culturală între statele membre
- poate suplini politicile statelor membre în răspândirea culturii şi istoriei europene
- sprijină conservarea şi protejarea patrimoniului cultural european şi schimburile culturale non-comerciale în domeniul creaţiei artistice, literare, audiovizuale
- crează instituţia *Oraşul European al Culturii* (din 1985) precum şi a *Lunii Culturale Europene*

POLITICA ÎN DOMENIUL CULTELOR

UE nu are o politică centralizată proprie faţă de comunităţile religioase din cadrul său. Fiecare stat îşi stabileşte modelul relaţiei dintre stat şi religia instituţională bazat pe tradiţie, istorie şi situaţia existentă. Totuşi, UE poate interveni în reglementarea acestei relaţii prin politicile pentru protecţia drepturilor fundamentale sau pentru prevenirea discriminării pe baza credinţelor religioase.

Tratatul de la Amsterdam oferă libertatea fiecărui stat UE să-şi reglementeze în mod propriu viaţa religioasă, aşa încât varietatea de soluţii în relaţia stat-religie merge de

la o separare completă a statului de biserică (Franţa) până la existenţa unor biserici naţionale (Grecia).

Dat fiind faptul că alăturarea dintre statul naţional şi biserică devine un impediment în formarea unui organism suprastatal care să răspundă imediat problemelor sociale şi economice, instituţiile religioase, încă strict legate de statul naţional, nu fac parte din priorităţile UE, interesată mai degrabă de un proiect ecumenic european (ECUMENÍSM - Mişcare religioasă ce urmăreşte scopul de a unifica toate bisericile creştine). Proiectul de integrare europeană reprezintă o nouă perioadă în istoria europeană, ce urmează celei caracterizate de apariţia statelor naţiune, în care factorul religios juca un rol important.

Actualmente, doi factori par să schimbe parametrii relaţiei dintre UE şi instituţiile religioase din interiorul său:

1. imigraţia masivă a introdus în cadrul UE comunităţi care se definesc identitar prin religie şi ale căror valori sociale sunt adesea în contradicţie cu politica statului faţă de biserică. Asta a condus la dezbateri si incidente majore (vălul musulman în Franţa, asasinarea regizorului olandez Theo van Gogh după ce a realizat un film despre cultura islamică). Devine necesară o politică europeană în acest sens.
2. radicalizarea bisericilor tradiţionale europene o dată cu intrarea în UE a ţărilor foste comuniste din est, unde biseria este purtător de memorii alternative. Frecvent aceste instituţii se opun proiectului european liberal